

De persklaarmaker: bedreigende of bedreigde diersoort?

In Vertalië wordt, zoals u inmiddels weet, veel geklaagd over de persklaarmaker. Het zou om een zeer lage diersoort gaan, door uitgevers ingezet om het werk van de deskundige, toegewijde vertaler met lelijke, onterechte strepen te ontsieren en in de kantlijn te voorzien van opmerkingen die getuigen van een totaal gebrek aan intelligentie, eruditie, inzicht, aandacht en gevoel voor humor. Dit met het oog op de gemiddelde lezer, van wie iedereen weet dat het hem ten enenmale ontbreekt aan intelligentie, eruditie, inzicht, aandacht en gevoel voor humor. Voor deze lezer moet de tekst geschikt worden gemaakt – door een soortgenoot. Het spreekt vanzelf dat die soortgenoot daarvoor niet meer dan een grijpstuiver hoeft te ontvangen, want wat eet zo'n beest nou helemaal? Onverteerbare zinnen die niemand blijft en een scheutje gal of azijn op zijn tijd, meer niet. En daar mogen deze dieren heel blij mee zijn, want ze kunnen niets, anders gingen ze wel wat anders doen. Andermans werk afkatten, dat is het enige waar ze goed in zijn.

Tot zover het vooroordeel. Nu de feiten.

Taalgevoel

Persklaarmakers behoren niet allemaal tot één diersoort. Er zijn net zoveel soorten persklaarmakers als er soorten vertalers bestaan. Voor vertalers zijn er tenminste nog opleidingen op diverse niveaus en in verschillende richtingen, maar persklaarmakers moeten het zonder stellen. De een is van huis uit neerlandicus, anglist of romanist, de ander kunsthistoricus, sommigen studeren nog, weer anderen hebben hun kennis in de praktijk opgedaan, bij een uitgeverij of elders. Een nauwkeurige omschrijving van het beroep ontbreekt. Op de vraag wat een persklaarmaker precies moet kunnen, zal iedere uitgever, redacteur, vertaler en lezer een ander antwoord geven. Over slechts één ding is waarschijnlijk iedereen het eens: een persklaarmaker moet de moedertaal tot in de finesses beheersen, liefst beschikken over een gedegen kennis van de brontaal, en in het algemeen een goed taalgevoel hebben. Daar begint de ellende vaak al, want omdat persklaarmaken zo beroerd gehonoreerd wordt, zoeken mensen die aan dat criterium beantwoorden vaak liever lucratiever werk. Pas als dat om welke reden dan ook (even, voorlopig – de arbeidsmarkt, de privésituatie enz. enz.) niet lukt, en/of als de persoon in kwestie persklaarmaken toevallig interessant, nuttig werk vindt (ja, zulke mensen bestaan!), hebben uitgevers, vertalers en lezers soms het geluk een goede persklaarmaker te treffen.

Het is mooi als die persklaarmaker ook nog affiniteit heeft met het onderwerp, de stijl en de doelgroep van de tekst die hij onder handen heeft. Maar een mens kan natuurlijk niet met alles en iedereen affiniteit hebben en het aanbod aan teksten die hem liggen, is niet onbeperkt. Wil de persklaarmaker aan de slag blijven – de schoorsteen moet roken, nietwaar? – dan kan hij niet altijd even kieskeurig zijn. En laten we eerlijk zijn: niet alle vertalingen die de persklaarmaker onder ogen krijgt, zijn van even goede kwaliteit.

Er zijn ook persklaarmakers die dit werk naast een andere bezigheid doen: vertalers, redacteurs of docenten die hun hoofdberoep niet voltijds uitoefenen. Zij kunnen zich misschien iets vaker veroorloven nee te zeggen als een tekst hen volstrekt niet aanspreekt. Maar wie krijgt die tekst dan op zijn bureau...?

De goede persklaarmaker

De ideale persklaarmaker is dus een zeldzaam, intelligent, erudiet, veelzijdig, gevoelig en nuttig dier. En wat wil zo'n dier? Juist: werk waarin zijn talent tot zijn recht komt, een beetje erkenning en een behoorlijk honorarium. Zoals u al in het artikel '[De modder voorbij](#)' van Wim Scherpenisse hebt kunnen lezen, is het met die erkenning, en vooral met dat honorarium, droevig gesteld. Vertalers moeten al sappelen voor een hongerloontje, maar persklaarmakers m/v (anders dan bij Wim Scherpenisse zijn er bij mij ook geregeld mannen bij) zijn er nog veel ellendiger aan toe. Om de wolf van de deur te houden, moeten ze dus jakkeren en jachten, want elk boek is er één en als ze er te veel tijd in steken, verdienen ze helemaal niets meer. De verleiding zal dus groot zijn om een boek af te raffelen. Het is de verdienste van onze goede, gewetensvolle persklaarmakers dat dat niet veel vaker gebeurt.

Dus, goede persklaarmakers van Nederland, verenigt u! Verhef uw stem, begin een internetforum,

Boekvertalers

Over het vak, de vertaler, de wereld en het boek

<http://www.boekvertalers.nl>

richt een vereniging op, zoek contact met vakverenigingen voor freelance redacteurs en met de VvL/VSenV, hef protestliederen aan en laat in de media van u horen! U hebt niets te verliezen dan uw ketenen. Wij vertalers zullen u graag steunen.